

JAN DE CLERCK

(Oostende 1881 - 1962)

'SOUS-BOIS' of 'WOODLAND SCENE'

(1904)

Pastel op vilt

48 x 24 cm

Getekend links onder met het monogram JDC in een rechthoek geplaatst.

Private verzameling

In een brief gezonden naar de achterneef van de kunstenaar, schreef Francine-Claire Legrand over dit zeer fijn subtiel werk het volgende :

"Voici, dans son format oblong, un véritable paysage symboliste. Tout y est : le sentiment de mystère et d'attente; la mélancholie d'une fin de journée; l'approche du soir baignant déjà un sous-bois illuminé par le couchant, dont pourraient surgir des elfes, mais qui est vide, solitaire, silencieux".

Samenvattend en vrij vertaald :

"Met zijn langwerpig formaat is dit een echt symbolistisch landschap. Het bezit werkelijk alles: gevoelens van mysterie en verwachting; de melancholie van het avondschemer; de nadering van de nacht die één door de avondzon verlicht bos reeds omhult, een bos waarin men elfen zou kunnen ontmoeten maar dat leeg, eenzaam, stil is".

De auteur Michael Palmer verwijst in zijn boek 'Van Ensor tot Magritte', verschenen bij Lannoo (zie ook de laatste editie in twee delen) op bladzijde 105 naar dit uitzonderlijk, sfeervol en zelfs mysterieus natuurafereel, zo meesterlijk door Jan De Clerck in beeld gebracht. Ook de auteur Richard Kerremans in zijn Jan De Clerck monografie 'Jan De Clerck 1881-1962' verschenen bij Marc Van de Wiele, Brugge 1989, staat op bladzijde 78 stil bij dit subtiel pastel, zowel in de figuurlijke als letterlijke betekenis van het woord.

Zijn bewondering drukt hij in het Engels als volgt uit :

"This early symbolic work uses the imagery of the late nineteenth century and combines it with De Clerck's new twentieth century technique of visible elongated strokes of pastel. The contrast of light en shade between the sides of the work gives it an air of mystery provoking questions in the mind of the viewer as to what might be lurking beneath the spreading branches of the trees".

Inderdaad een zacht geheimzinnig, etherisch Werk met een wonderlijk, ingehouden late 'zonnestralen-eclectiek' die op verschillende plaatsen, in veranderende gouden lichtintensiteit aanwezig is. Het kunnen echter evengoed manestrallen zijn.

Het zonne- of maanlicht schijnt achter en tussen het fel, dik beboomde bos, met een zwakke lichtgolfslag in het midden en met een weerkaatsing op de mossenbosbodem. In de lichtgrijze hemel ziet de aandachtige en ontvankelijke kijker ook enkele subtiele zonne- of manestreekjes, ragfijn aangebracht. Dat zwakke zonne- of maanlicht sijpelt langzaam door naar het midden van het werk.

Een werk opgebouwd, op bepaalde plaatsen, uit lichtblauwe verticale streepjes, op andere plaatsen uit donkerblauwe verticale. En uit en met alomtegenwoordig: zeer fijne streepjes discreet groen. Ook het lichte en donkere bruin is op vele plaatsen aanwezig. Hier en daar in het midden van het werk heeft de kunstenaar, op nauwelijks zichtbare wijze, lichte maar ook zwart-geaderde lijntjes aangebracht, zowel horizontale, verticale als golvende. De lichtgrijze hemel is zichtbaar in de rechter bovenhoek van het werk.

Het werk in zijn geheel doet denken aan de weerspiegeling van een landschap in een roerloze vijver waardoor zijn immateriële en transcendente karakter beklemtoond wordt. Met name "un paysage de l'intérieur" dat in de geest of in de verbeelding zou kunnen ontstaan zijn. Wellicht vallen hier ook natuur, gevoel en geest samen tot een geheimzinnig geheel. Geheimzinnigheid, mysterie en ondoorgrondelijkheid zijn prangend aanwezig. Ze zijn typisch en karakteristiek voor de grondstemming van de ziel en het wezen van de mens en kunstenaar Jan De Clerck. Francine-Claire Legrand schrijft over die wondere weerspiegeling het volgende:

"Le double évanescant du reflet dans l'eau de l'étang parachève l'irréalité de la scène son étrange et enveloppante poésie".

We komen hier duidelijk bij het symbolistische karakter van zijn oeuvre terecht. De symbolische waarde van een situatie, van een voorwerp of van het waargenomenen tout court ligt niet zozeer in de wijze waarop het wordt gezien maar waarop het wordt gevoeld. Voor het symbolisme impliceert dit dat visuele elementen moeten worden getransformeerd om een emotie vorm te kunnen geven. Kunst in het symbolisme is dus gebaseerd op de emotionele ervaring en niet zozeer op de visuele analyse. Dit is dan in hoge mate het geval in vele werken van de kunstenaars zoals daar zijn Redon, Moreau, Puvis de Chavannes, Denis, Klimt, Knopff, G. Van de Woestijne.

Jan De Clerck had duidelijk gevoel voor het transcendente, het geheimzinnige en ondoorgrondelijke. Op wonderlijke en subtiele wijze kon hij, als geen een, sferen op het doek of blad creëren.

Jan De Clerck had zeker gevoel voor het onstoffelijke in de natuur en de schepping. Ik verwijs naar het transcendente element in bijvoorbeeld zijn werk 'Het meer van Genesareth', naar zijn vermogen om atmosfeer te scheppen in bijvoorbeeld de werken 'Zonig Steegje' en 'Decemberdag', naar het raadselachtige in 'De Bananen', naar het weemoedige in 'Processie van de aardse vruchten'. Alle geciteerde kunstwerken werden opgenomen en besproken in het "Jan De Clerck Album" uitgegeven door de 'Vrienden van Jan De Clerck'. Het hoeft geen betoog dat de aanwending van zijn bekende streepjes- en sluiertechniek in aquapastel in hoge mate de vertolking van die gevoelens kon doen slagen.

Tot de kern van dit werk 'Sous-Bois' dringt wijlen Francine-Claire Legrand zeker door wanneer ze vaststelt en stelt dat:

"Le regard pénètre dans un rêve et l'esprit se prend à rêver, imprégné de langueur nonchalante, apaisé, s'ouvrant au silence de la forêt".

Bij het aanschouwen van dit werk van Jan de Clerck verdroomt de kijker de tijd en wordt - zonder het echt te beseffen - opgenomen in en bedweld door het mysterie van het leven.

Dank meester Jan voor dit uniek werk...

Roland Laridon, Voorzitter van de 'Vrienden van Jan De Clerck'